

Pakkeløsninger i skolens hverdag

Koncepter kan inspirere og/eller effektivisere den pædagogiske praksis. I en tid præget af konkurrence inden for undervisningsverdenen — mellem skoler kommunalt/nationalt og skolesystemer internationalt — kan undervisningskoncepter knyttes sammen med effektivisering: 'What works?'. Sådan fremføres det oftest, når koncepter skal introduceres.

Hvordan sikrer vi det bedst mulige læringsresultat hos eleverne? Hvordan foranstalter vi effektiv undervisning, der giver 'value for money'? I denne form er undervisningskoncepter ikke noget, der kun er forbeholdt de faglige miljøer: TV2 har iscenesat *læringsstile* som *vejen* ud af en det danske dødvande, hvor folkeskolen som bekendt er for dyr og for dårlig. Senest er SKOLEN (sendt i efteråret 2008) et eksempel på, hvordan det kan se ud. Midler fra 'Public service-puljen' bruges til at skære skoleudvikling til, så også hr og fru Danmark kan danne sig en mening over aftenkaffen. Vi så, hvordan Gauerlund Skole lå dårligt placeret på en national rangliste. Skolelederen trak på den nyeste forskning, og søsatte et intensivt skoleudviklingsprojekt med læringsstile. Det viste sig at være en mirakelkur! Skoletrætte elever kunne nu forstå sig selv som «røre-» eller «gøre-børn». Med fluesmækkere, store stoveplader og en række andre sindrigt udformede spil og aktiviteter genfandt de glæden ved skolelivet. Succesen blev til en imponerede fremgang på den omtalte rangliste. Her sprang Gauerlund Skole over 1000 pladser og rykkede helt i top. «Verdensklasse» blev det kaldt. Efterfølgende har lærere, pædagoger og skoleledere landet over været tvunget til at forholde sig til velmenende forældre, der vil have «Gauerlund-reformen» på tapetet.

Med SKOLEN i frisk erindring vil denne artikel diskutere fordele og ulemper ved undervisningskoncepterne, som vi kender dem i dag.

Undervisning på skuldrene af giganter

Et undervisningskoncept samler et udvalg af materialer, undervisningsmetoder, holdninger til praksis, mål med undervisningen og evalueringsmetoder. Således frister et koncept med konkret inspiration og struktur på skolehverdagen, og som sådan orienteres undervisningen mod konceptet. Koncepter tager hensyn til 'dagen i morgen', hvor læreren står i en situation præget af handletvang: Der skal noget på dagsordenen! Det er et uomgængeligt vilkår. Betragtes undervisningskoncepter på den måde, kan de være nyttige for læreren, som står i en travl hverdag med mange undervisningstimer.

Et koncept kan være båret frem af store forlag. Der kan være konkrete materialer – måske endda kendt fra TV! Bestemte spil eller aktiviteter. En måde at indrette klasselokalet på. En serie bøger, fortrykte skemaer til evaluering eller opgaver. Som vi så det med SKOLEN, kan fagfolk undertiden blåstemple et koncept. Sådan kan konceptet komme i tråd med hvad "ny forskning viser". Så er vi tilbage ved handletvangen: Den ambitiøse lærer står ikke alene overfor ligeså ambitiøse forældre, når han/hun kan henvise til kendte koncepter. På den måde står en lærer eller en skole, som bruger et koncept, i nogen grad på skuldrene af giganter.

Det er selvsagt ikke kun et spørgsmål om at have rygdækning. Et koncept skaber et konkret univers, og til dette univers knytter sig et sprog. Et sprog, som er båret af konceptets centrale begreber. Læringsstile producerer nogle klart definerede elevidentiteter: "Røre", "gøre", "se" og "høre". Cooperative Learning skærer undervisningen over præcise strukturer: "Quiz og byt", "Fang en makker" og "Ordet rundt". Storylinemetoden er en fælles fortælling med afsæt i "Storyline-punkter" og "Nøglespørgsmål". Disse kan i øvrigt planlægges og synliggøres i et medfølgende skema. Evalueringsredskaber som målcirkler opererer med begreberne "kan-ikke" og "kan". Således kan man afstemme forventninger til lærer- og elevroller. Man kan snakke om læring, planlægning og evaluering. I det hele taget kan koncepternes sprog være et alternativ til en uklar og

abstrakt mumlen om undervisningsdifferentiering; ude i virkeligheden skal der altså skabes resultater!

Når det kommer til skoleudvikling, kan det være nemmere at diskutere pædagogik med afsæt i koncepter. Netop fordi koncepter har karakter af konkrete pakked løsninger, kan de fungere som afsæt for fælles refleksion over eksisterende praksis og holdninger.

Frem i lyset

På den ene side kan koncepter – som det er skitseret oven for – bruges konstruktivt til at indramme og tæmme skolens viltre, komplekse og til tider uklare univers. På den anden side kan disse rammer være svære at sprænge.

Koncepter og metoder bærer en række implicite, stærkt normative antagelser om læring, sammenhængen mellem undervisning og læring, undervisningens og skolens formål, osv. Netop fordi disse antagelser er implicite, er der risiko for at de ikke underkastes tilstrækkelig kritisk granskning og diskussion. Forestillinger om skole og samfund – der i USA tjener til at reproducere den hvide middelklasse – pakkes i koncepter, profileres med slagkraftige slogans, og udbydes på pædagogikkens globale marked. Herfra drypper de ned i det hjemlige pædagogiske landskab. Når man bruger et importeret koncept, bør man som minimum tage højde for eventuelle samfundsmæssige- og pædagogiske forskelle. Som eksempel kan nævnes dannelses- og demokratitemaer, der traditionelt spiller en større rolle i den kontinentale pædagogik end i den angelsaksiske.

Med til diskussionen hører problematikker vedrørende afprofessionalisering af læreren, fordi et koncept – med sit konkrete bud på god undervisning – kan fungere som en slags pædagogisk opskrift. Metodefrihed er andet og mere end retten til selv at vælge et koncept! Vel kan der være tale om helt igennem bevidste valg fra lærerens side, men koncepter er samtidigt særligt farlige, når de bruges af og argumenteres for af ikke-fagfolk (såsom forældre, kommunalpolitikere) i styringen af lærerne og undervisningen. Resultatet kan blive mørklagte politiske temaer i koncepternes univers, idet synet på læring og undervisningens formål, gennemførelse og evaluering i høj grad er politisk ladede spørgsmål, som i en metodepakke kan bringes til tavshed med henvisninger til, hvad nogle (ofte positivistisk-psykologiske) forskningsresultater synes at vise. Hvilken isoleret lærer eller skoleleder kan argumentere mod et diagram, der eksempelvis viser, at en given metode giver op til 92 % bedre læring? (Hvad det så end betyder!)

De ovennævnte forbehold over for koncepter gælder naturligvis for pædagogik på alle alderstrin. Dog er dagtilbuds- og indskolingsområdet særligt udsat. Pædagogisk praksis i overgangen fra børnehave til skole – og tiden omkring denne overgang – bør altovervejende forankres i børnenes legeprægede, udforskende og spontane møde med omverdenen. Denne praksis er så kompleks, at den vanskeligt indfanges i et færdigpakket koncept. Hinsides hurra-agtige hensigtserklæringer om *flow* og *leg og læring* må småbørnspædagogikken stræbe mod en ægthed og gensidighed, der binder stoffet – det fælles tredje – sammen med barnets aktuelle virkelighed. En virkelighed der unddrager sig kategorisering og diagnosticering. Den lille dreng, der allerede i sin børnehave lærer at han skal bruge en fluesmækker i mødet med såkaldt nyt og svært stof, er stigmatiseret inden skolestart!

Værktøjskasse til analyse af koncepter

Vi har forsøgt at pege på nogle fordele og ulemper ved koncepter i undervisningen. Afslutningsvis bringes en værktøjskasse med spørgsmål. Det er tanken at de kan bruges af eksempelvis lærere, som vil analysere, diskutere og måske endda implementere et givent koncept.

- Hvad er hensigten?

- Hvilke overordnede mål helliger konceptet?
- Hvor kommer det fra? Hvor og i hvilken sammenhæng er det opstået?
- Omfanget: Dækker konceptet kun visse aspekter af skolelivet (og markerer konceptet selv grænserne for sin gyldighed), eller iscenesættes konceptet som potentielt altomfattende? Visse fag | alle fag? Kun begrænsede sociale- og trivselsmæssige aspekter eller hele den komplekse sociale virkelighed?
- I hvilken grad kan konceptet tilpasses den konkrete undervisningskontekst? Kan konceptet på en meningsfuld måde tilpasses de aktuelle vilkår, eller er det stoffet, lærerne, pædagogerne og eleverne, der skal tilpasse sig konceptet?
- Hvordan er synet på læring? Individuel tilegnelse af afmålte kundskaber og færdigheder, deltagelse og fælles virksomhed, samtale og demokrati, noget fjerde?
- På hvilken måde påvirker konceptet lærerens didaktiske råderum?
- Betjener konceptet sig af diagnostiske/klassificerende elevbeskrivelser?

Anders Skriver Jensen.

Cand.pæd. i generel pædagogik.

Projektkoordinator i SOPHIA og ph.d.-studerende ved DPU.

Anja Madsen Kvols.

Cand.pæd.pæd.

Projektkoordinator i SOPHIA.